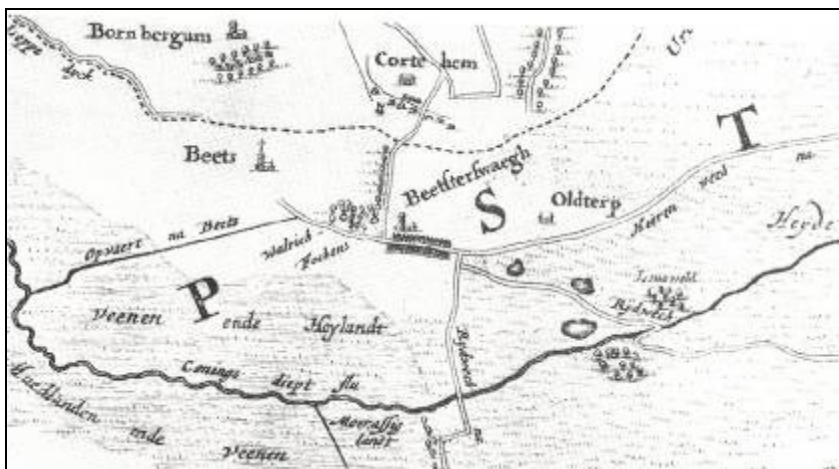

Geheimschrijvers Van Teyens Wie schrijft, die blijft

We noteren het jaar onzes Heren 1588 als een vastberaden jongeman aanvangt met een nieuwe betrekking: Teye Saeckes treedt aan als de nieuwe secretaris van de Friese grietenij Opsterland. Hoe weinig zal de jongeling hebben kunnen bevroeden, dat hij in zijn familie de eerste is in een lange rij geheimschrijvers. In de daaropvolgende tweehonderd jaren zullen de directe nakomelingen van Teye Saeckes het secretarisambt van Opsterland namelijk maar liefst 125 lange jaren bekleden, terwijl een lid van datzelfde geslacht Van Teyens nagenoeg drie decennia als secretaris de pen voert in de belendende grietenij Utingeradeel.

Beetsterzwaag en omgeving, volgens de kaart van Chr. Schotanus (1664).

Onze nieuwbakken geheimschrijver steekt in 1588 van wal met een erebaantje, dat slechts weggelegd is voor lieden van aanzien. Die status nu, is hier zeker geen twistpunt, want de familie van Teye Saeckes mag zich in die contreien van het Friese platteland inderdaad wel tellen onder de *happy few*.¹

Zijn grootvader van vaderskant, Sierck Arents, is namelijk vanaf circa 1535 grietman van de aanpalende grietenij Smalingerland. Hij is daarmee de directe opvolger van zijn schoonvader, Saecke Herjuwsma, alias Saecke toe Beets. Na het schielijke overlijden van Sierck Arents wordt dat grietmansambt overigens vervuld door diens zwager, Emcke Geuckes. Het toont maar weer eens haarfijn aan, dat de oligarchische elite van die dagen de lucratieve baantjes, althans naar de eigen maatstaven, eerlijk en evenredig onder elkaar verdeelt - het liefst binnen het eigen huisgezin. Men ziet: gekuip is van alle tijden.

Een grietenijsecretaris draagt - enigszins verkort en versimpeld voorgesteld - zorg voor de bewaring en het opmaken van de papieren, die te maken hebben met de nedergerechtsplegingen en de publieke zaken, zoals de registers van koopbrieven, proclamaties en wat dies meer zij. Daarnaast heeft hij de zorg over de Stem-, Floreen- en Speciekohieren. Verder moet de secretaris, of zijn gezworen klerk, bij alle gerechtelijke bijeenkomsten aanwezig zijn en daarbij nauwkeurig boek houden van alle voorvallende zaken.

Voor al die noeste arbeid krijgt de geheimschrijver een betrekkelijk laag vast traktement. Het wordt pecuniair gezien pas belangwekkend vanwege allerlei additionele zaken. Ambtshalve is de secretaris in de meeste Friese grietenijen bijvoorbeeld ook ontvanger van de boelgoederen. Verder valt er

voor de secretaris die zijn vak verstaat, veel te winnen met de betalingen voor allerhande buitengerechtelijke handelingen. Kort en goed, de positie van geheimschrijver kan en zal in de praktijk buitengemeen lonend uitpakken.²

De kersverse secretaris uit 1588, Teye Saeckes, is een zoon van Saecke Siercks en Frouck Focke Teyesdr. Vader Saecke Siercks is een gezeten herenboer en brouwer uit Beetsterzwaag, die ook op bestuurlijk vlak van zich doet spreken, in zijn geval als bijzitter van Opsterland. Een bijzitter of mederechter is een man van maatschappelijk aanzien, die de grietman in raad en daad bijstaat bij de uitvoering van diens bestuurlijke en juridische taken.

Uit die ambtelijke loopbaan van Saecke Siercks is in ieder geval één interessant document bewaard gebleven: in die functie van bijzitter ondertekent Saecke Siercks namelijk op 17 juli 1579 mede de akte, waarin Opsterland zich aansluit bij de Unie van Utrecht.³

Voorzijde van de akte van scheiding d.d. 1 april 1597 tussen de vier dan nog levende kinderen van Saecke Siercks en Frouck Focke Teyesdr. Foto door de auteur.⁴

Juist ook via zijn moederskant kan Teye Saeckes echter aanspraak maken op de positie van secretaris. Dat ligt zo: zijn moeder Frouck is een dochter van Focke Teyes en Auck Sjoerdsdr Boelens. Zijn pake Focke Teyes is in ieder geval vanaf 1549 tot 1577 grietman van Opsterland. De directe opvolger op die post is in 1578 zijn zoon, Hepcke Fockens. De grietman en nieuwbakken secretaris van Opsterland zijn dus familie, meer in het bijzonder oom en neef.

Op 27 maart 1582 wordt het sterfhuis van Saecke Siercks en Frouck Focke Teyesdr beschreven op verzoek van de voogden, Hepcke Fockens en Sjoerd Siercks, broers van de aflijvigen. Sjoerd Siercks is van 1582 tot zijn dood in 1587 burgemeester en rentmeester van Harlingen.⁵ In 1586 volgt in die havenstad de finale afrekening van de voogdij.⁶ Aanwezig zijn dan de voogden en drie van de zes kinderen: Sierck, Aucke en Teye Saeckes, in het document allen 'pubers' geheten.

Daarmee zal de hulp van Hepcke Fockens niet opgehouden zijn, want als de kans zich aandient, steekt hij zijn jonge neef de helpende hand toe. Zo is eenvoudig te verklaren, waarom Teye zich de betrekking van secretaris toe kan eigenen. De banden tussen de meest invloedrijke Opsterlandse families

Fockens, Van Teyens en Van Boelens zijn overigens vanaf de vroege zestiende eeuw zeer hecht. De families hebben er in de volgende eeuwen duidelijk voor gekozen, om met elkaar de status quo te handhaven in de grietenij. Dat onder één hoedje spelen werpt zeker vruchten af, want het levert immers een behoorlijk maatschappelijk vermogen op: kapitaal, banen, kennis, beschaving, relaties en een goede reputatie.⁷

Zodoende zijn de lucratieve ambten in het Opsterlandse eigenlijk gedurende lange tijd aan de families gekoppeld. Zo zal de familie Fockens gedurende anderhalve eeuw het grietmansambt vervullen, terwijl de familie Van Teyens vanaf 1588 met een korte onderbreking bijna een eeuw de secretaris mag leveren en later nog bijna een kwart eeuw (1777-1796).

Achterkant van de akte van scheiding, met ondertekening door Sierck Saeckes, Teye Saeckes, Arent Saeckes, Weemel Saeckedr (gesterkt met haar man, Broer Boelens) en Hepcke Fockens. Foto door de auteur

Over die familie Van Teyens is in genealogisch opzicht in de loop der tijd wel het één en ander verschenen, het ging dan echter altijd om brokstukken.⁸ Dat is wellicht ook logisch, omdat deze ooit redelijk invloedrijke familie uitgestorven is - wie taalt daar nu nog naar? Dat ontbreken van een duidelijk familieoverzicht is beslist geen nieuw geluid: "zonderling mag het heeten dat nergens omtrent dit geslacht iets in genealogische tijdschriften wordt gevonden", verzuchtte W.M.C. Regt al in 1934.⁹

Toch duiken familieleden Van Teyens met nagenoeg onbeperkte regelmaat op in Friese en Groningse archieven en men treft ze nogal eens aan in (vooral Friese) genealogische publicaties.¹⁰ Een werkelijk doorwrochte geschrift over afkomst en rechte familieverbanden ontbrak tot het verschijnen van het artikel in Genealogysk Jierboek van 2006.

Daarmee is de kous nog lang niet af, want de familie Van Teyens blijft boeiend genoeg, om er nog meer onderzoek en publicaties aan te wijden - niet in het laatst door hun honkvaste beroep van grietenijsecretaris. Dat begint dus allemaal in 1588 met de benoeming van Teye Saeckes en het eindigt pas aan het slot van de achttiende eeuw bij zijn directe nazaten Tinco en Benedictus van Teyens.

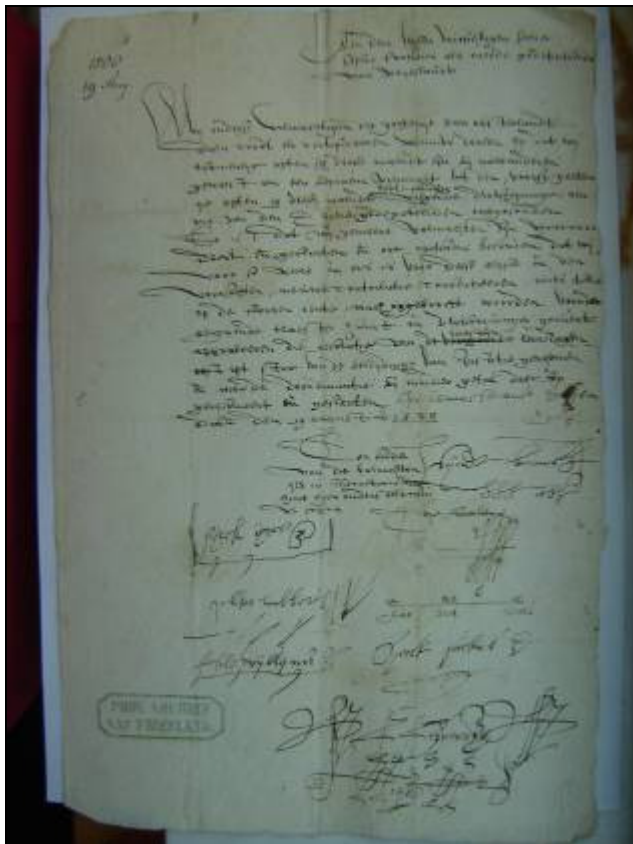
Familieleden Van Teyens als secretaris¹¹:

1. Secretaris van Opsterland van 1588 tot 1620:

Teye Saeckes (ook: Tiberius Sabinus), secretaris van Opsterland (van 1588 tot in ieder geval 1620), ontvanger van de grietenij Opsterland (1619), monstercommissaris, volmacht ten Landdage (1614, 1616), overl. vóór 15-2-1621, zoon van Saecke Siercks en Frouck Focke Teyesdr, tr. Freerkje Hiddinga.

Teye Saeckes schrijft zich op 14 april 1586 in aan de Universiteit van Franeker, als student in de rechten. Hij gebruikt daar de naam Tiberius Sabini (ook: Sabinus).¹² In mei 1586, bij de opmaak van de voogdijrekening van de wezen van Saecke Siercks, wordt melding gemaakt van het interessante feit, dat de voogd Sjoerd Siercks enkele jaren geld heeft ontvangen voor de studie van Teye Saeckes: 'drie jaer pensie die Teye is geaccordeert vanden Staten tot behulp van sijn studium'.¹³

Enkele jaren daarna is Teye Saeckes dus begonnen met zijn veeljarige loopbaan als secretaris van Opsterland. De eerste vindplaats met hem in die functie is mogelijk in het weesboek van Opsterland.¹⁴ De akte is van 4 juni 1588, maar de waarheid gebiedt te zeggen, dat de daadwerkelijke inschrijving geschiedt op 2 november 1588. Teye Saeckes is in ieder geval secretaris van Opsterland vanaf 15 augustus 1588, wanneer hij in een charter als zodanig optreedt en de volmachten van Opsterland (onder wie de oudste broer van Teye, Sierck Saeckes) zich akkoord verklaren met een door de Staten uitgeschreven contributie.¹⁵

Charter d.d. 15 augustus 1588, met ondertekening door Teye Saeckes en Sierck Saeckes. Foto door de auteur

Ook in de gerechtelijke archieven is hij daarna in die functie terug te vinden.¹⁶ De jonge secretaris ondertekent overigens steeds met het adagium: 'Fide sed vide' (van de gevleugelde spreuk: Fide, sed cui, vide: vertrouw, maar zie toe, wie gij vertrouwt).

In 1619 blijkt Teye Saeckes ook ontvanger van de grietenij Opsterland.¹⁷ In mei 1620 is Teye nog altijd actief als secretaris.¹⁸ Niet lang daarna moet hij met zijn voorouders verenigd zijn, want op 15 februari 1621 komen zijn vier kinderen als zijn erfgenamen voor in een akte.¹⁹ Saecke Teyens treedt dan op voor zichzelf (= vanwege Frouck Teyedr, zijn 'oltste zuster' en Focco Feyckens en Arent Saeckes zijn dan de voormonden over de niet bij naam genoemde twee jongste weeskinderen van Teye Saeckes. In januari 1622 wordt de jongste broer van Teye, Arent Saeckes, woonachtig op de grond van het voormalige 'Cloester van Smallien' (dat is: Smalle Ee), tot voogd benoemd over Saecke Teyes, weeszoon van Teye Saeckes, in leven secretaris van Opsterland.²⁰

Kinderen van Teye Saeckes (in ieder geval, volgorde niet zeker):

1. Frouck Teyedr, overl. na 15-2-1621.

In 1630 komt een Frouckien Teyes voor als vrouw van Egbert Hendriks te Siegerswoude bij een verkoop van grond te Beets. Verkopers zijn dan Saco van Teyens (= secretaris 2) en diens wederehelte Antie van Andringa. Meer dan overeenkomst in gezochte naam en grietenij van herkomst biedt de akte echter niet, zodat onduidelijk blijft of het hier gaat om een verkoop waarbij broer en zus betrokken zijn.²¹

2. Saco van Teyens, (= secretaris 2).

3. Dubbelt (ook: Duwertie) Teyedr, tr. vóór 29-3-1627²² Jan Abbes van Loo, luitenant en kapitein, woont te Beets en te Smallenee, zn. van Abbe van Loo en Grietje Berents.²³

4. N.N. Teyens, overl. na 15-2-1621.²⁴

N. N., Grietman over Allen den geenem die deezen zullen zien of hooren leezen, Salut: Alzo door 't overlyden van N. N., in tyden Sekretaris van voorschreeven Deele, dezelve Sekretarie is komen te vacereen, diesvolgens hoog noodig, dat dezelve vacanteplaatse wederom met een ander bekwaam persoon worde voorzien. Is 't dat ik Grietman door Missive tegen den alle de Gequalificeerde ende Stemdraagende Edelen ende Eigenerfdem deezen opgemelden Deels door de respectieve Dorprechters van de Gezamentlyke Dorpen, eerst door Huiskondiging ende daarna door Klokklippinge hebbe doen uitschryven en aankondigen, omme des morgens ten tien uren voor noen in de Respective Kerken te compareeren, ende aldaar als dan te procedereen tot uitzetting of nominatie ende stemminge van drie gequalificeerde persoonen tot de vacante Sekretarie boven gedagt, in plaats van wylen den Sekretaris voornoemd, om by my Grietman daar uit één tot Sekretaris verkooren te worden. Na zulks geschied zynde hebben de gezamentlyke Volmagten van de respectieve Dorpen my de besoignes van stemming op den in de Rechtkamer overgebracht, ende na examinatie derzelve daar uit bevonden, dat by de gezamentlyke Ingezetenen daar toe waren uitgezet, genomineerd ende gestemd N. N., N. N. ende N. N., uit welke genomineerde, uitgezette ende gestemde drie persoonen ik ondergesz. Grietman, door recht ende kracht van myn Ampt, tot Sekretaris van deeze Grietenye hebbe geëligeerd ende verkooren, gelyk ik eligeere ende verkieze mits deezen N. N. om dezelve Sekretarie, zo nevens de Rechtszaaken, als te gelyk met de Boelgoederen van nu af aan waar te neemen en te bedienen. En dat alles op de Eere, Profyten en Emolumenten, als daar toe zyn staande, van ouds hebben gestaan, en by de voorgaande Sekretarien zyn genoten. Ordonneerende aan alle Ingezetenen hem voor Sekretaris te erkennen, eeren en respecteeren, zo des behoort; ende voorts aan alle Rechteren ende Gerechtsdienaaren, hem in zyne functie en bediening als Sekretaris, alle hulpe ende adsistentie te doen, zonder van des te wezen eenigzins in gebreeke. Oirkonde myn Grietmans hand en zegel (...).²⁵

2. Secretaris van Opsterland van 1620 tot 1650:

Saco van Teyens (ook: Saecke Teyens), geb. tussen 26-2 en 6-3-1601, secretaris van Opsterland (van 1620 tot 1650), volmacht ten Landdage, oprichter en vennoot van de Opsterlandse Veencompagnie, vennoot van de veencompagnie van De Rottefalle, vennoot van de veencompagnie van De Bakkevenen, 'compagnion van Nijesloot', overl. Leeuwarden 2-4-1650, begr. Beetsterzwaag 'in den kerke aldaer', zn. van Teye Saeckes, tr. Oldeboorn 29-2-1624 Antje Tincodr van Andringa, geb. ca. 1605, overl. Beetsterzwaag 6-6-1685, dr. van Tinco van Andringa en Sytske Bennedr Sjoerda/Sijoerda.²⁶

Saco van Teyens (1601-1650). Foto: RKD/Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

Saecke Teyens, of meer op zijn zondags: Saco Teyens, of nog deftiger: Saco van Teyens, zal veniam aetatis bij het Hof van Friesland verkregen hebben, want ik tref hem voor het eerst aan als secretaris van Opsterland op 9 maart 1621, overigens in een bijschrift bij een oudere akte, die nog door zijn vader is opgesteld.²⁷ De nieuwbakken secretaris is dan nauwelijks twintig jaren oud. Saco steekt echter voortvarend van wal: hij consolideert letterlijk en figuurlijk het door zijn vader begonnen karwei en werkt metterdaad gestaag verder aan de uitbouw van het familiefortuin. Door zijn onverpoosde bemoeiingen in de ambtenarij en de vervening kan hij met enig

recht gezien worden als de grondlegger van de latere Van Teyensdynastie, die tot ver in de negentiende eeuw een flinke vinger in vooral de Opsterlandse pap had.

Wapenbord van Antje van Andringa in de kerk te Nuis. Foto door Melle O. Koopmans.

Uit het huwelijk van Saco van Teyens en Antje van Andringa:

1. Frouckje van Teyens, geb. 15-1-1625, testeert 1691, overl. tussen 12-1-1693 en 28-1-1697, tr. Heerenveen 19-4-1646 Theothardus (van) Heloma (ook: Tjaerd Michiels), geb. Heerenveen ca. 1618, volmacht ten Landsdage van Friesland wegens Schoterland uit de stand der eigenerfden (van 1648 tot 1652), wegens Aengwirden uit de stand der edelen (van 1652 tot 1657), gecommiteerde ter Provinciale Rekenkamer (1650), grietman van Aengwirden (van 1652 tot 1657), lid van de Staatscommissie belast met het oprichten van een tucht- en werkhuis in Friesland (1654), gecommiteerde ter Generaliteits-Rekenkamer (1656), overleden Beetsterzwaag 1-4-1657, zn. van Michiel Tjaerds, secretaris van Schoterland (van 1603 tot 1627), en Nolkje Arjensdr.²⁸

2. Jeltje van Teyens, geb. 18-2-1627, overl. Beetsterzwaag 11-5-1693, tr. (1) vóór 16-6-1649 Anthonius Woltheri (ook: Gualteri), geb. 1613, 'rentmeester van 't huys ten Nieuwenoord' en rentmeester 'op de Middelpaest onder de clockslagh van Boornbergum', overl. 7-6-1659, zn. van Woltherus Torrenius en Sara van Leuven.²⁹

Jeltje van Teyens tr. (2) Leeuwarden 17-10-1672 Focke Fockens Eringa, secretaris van Smallingerland (van 1668 tot 1675), overl. vóór 29-5-1679, otr. (1) Wirdum 13-1-1667 Lijsbeth Aysma, van Wirdum.³⁰

3. Trijnke van Teyens, geb. 4-4-1629, overl. 9-4-1632.

4. Teye van Teyens, (= secretaris 3).

5. Trijnke van Teyens, geb. 22-10-1632, overl. 10-1-1633.

6. Tinco, geb. 8-3-1634, overl. 7-8-1639.

7. Oene van Teyens, geb. 15-7-1636, kapitein in het Staatse leger van een compagnie infanterie, overl./begr. Beetsterzwaag/Nuis 25-12-1715/6-1-1716, tr. (1) Beets 25-11-1666 Romelia/Romkjen Fockens, geb. ca. 12-1635, overl. 17-4-1674, begr. Beetsterzwaag, dr. van Saco Fockens, grietman van Opsterland, en Lucia Saeckedr Siccama.³¹

Oene van Teyens tr. (2) Vries 13-3-1681 Hyma Auwema, geb. 1656, overl. Beetsterzwaag 15-9-1700, begr. Nuis 25-9-1700, dr. van Iwo Auwema en Etta Coenders.

8. Sijdske van Teyens, geb. 9-12-1638, overl. 15-1-1639.

9. Sijdske van Teyens, geb. 7-7-1640, overl. 18-7-1640.

10. Tinco van Teyens, geb. 1912-1641, overl. 10-1-1643.
11. Tinco van Teyens, (= secretaris 4).
12. Binne/Benedictus van Teyens, (= secretaris 5).

I. Backamude: 'Truyr-Gedicht ende Rouw-Clacht'. Foto door de auteur.³²

3. Secretaris van Opsterland van 1650 tot 1654:

Teye van Teyens, geb. Beetsterzwaag 20-12-1630, secretaris van Opsterland (van 1650 tot 1654), gevolmachtigde ten Landdage (1654), overl. 20-6-1654, zn. van Saco van Teyens en Antje van Andringa.

Teye van Teyens (1630-1654). Foto: RKD/Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

Teye van Teyens is ingeschreven als student aan de Universiteit van Franeker als Teyo Teionis (Teyens) op 4 mei 1646.³³ Op 23 maart 1650 wordt Teye als opvolger van zijn vader beëdigd tot secretaris van Opsterland.³⁴ Dat blijft hij tot zijn onaangekondigde dood en dan volgt een periode, waarin de familie Fockens ook het secretarisambt in de grietenij waarneemt. De post van geheimschrijver blijft dus wel in de familie, want op 2 augustus 1654 wordt Saco Fockens beëdigd en ook het jaar daarop vervult hij nog die functie.³⁵ Hij blijft secretaris tot 1665 en hij wordt op 17 augustus van dat jaar benoemd tot grietman van Lemsterland.

4. Secretaris van Opsterland van 1665 tot 1667:

Tinco van Teyens, geb. 18-3-1643, secretaris van Opsterland (van 1665 tot 1667), overl. 19-2-1667, zn. van Saco van Teyens en Antje van Andringa, tr. ca. 1665 Wiskjen Fockens, geb. 1641, overl. 3-12-1669, begr. Beetsterzwaag, dr. van Saco Fockens, grietman van Opsterland, en Lucia Saeckesdr Siccama. Wiskjen Fockens tr. (2) Albert Christoffel van Hania, kapitein over een compagnie infanterie, 'commandeur in Swarte Dixter Schans'.

Over de studiejaren van Tinco is wel enige informatie bewaard gebleven: 'Tinco Teyens, Leovardiensis Frisius, Anno 1660 den 23 februarii'. Het motto van Tinco is: 'spe fati melioris alor' (ik voed mij met de hoop op een beter lot). De jonge Tinco was klaarblijkelijk een gezien figuur: hij wordt genoemd: 'celeberrimi hujus collegii assessor fidelissimus' (een zeer getrouw bestuurslid van dit zeer talrijke genootschap)'. Verder is onder

meer geboekstaafd, dat hij rond de tijd van zijn benoeming tot secretaris de hogeschool verlaten heeft en in die periode in het huwelijk trad met 'Vischia Fockens'.³⁶ Tinco van Teyens wordt op 9 september 1665 beëdigd als secretaris van Opsterland. Enkele maanden voor zijn dood maakt hij op 11 november 1666 zijn testament op.³⁷

5. Secretaris van Opsterland van 1671 tot 1678:

Binne/Benedictus Sickama van Teyens, geb. 1-3-1646, luitenant (1666), kapitein (1667), secretaris van Opsterland (van 1671 tot 1678), volmacht ten Landddage, overl. Beetsterzwaag 10-11-1678, begr. Beesterzwaag (kerk), zn. van Saco van Teyens en Antje van Andringa, tr. Beetsterzwaag 24-3-1668 Lucia Fockens, geb. ca. 1646, overl. 2-1-1685, begr. Beetsterzwaag 'op 't choor van de kerk', dr. van Saco Fockens, grietman van Opsterland, en Lucia Saeckedr Siccama.

Na de dood van Lucia van Fockens wordt er in het sterfhuis een inventaris opgemaakt.³⁸ Dat het dit echtpaar Van Teyens-Fockens naar den vleze gegaan is, blijkt alleen al uit de omvang van de boedel: voor de opmaak daarvan zijn maar liefst 65 bladzijden gevuld en alles bijeengenomen zijn er drie dagen nodig om de zaken op een rij te krijgen: 16, 17 en 24 januari 1685. Zeer aardig in die inventarisatie is een beschrijving van ruim vijf bladzijden van de boekerij (in de 'Olde Secretary') van Benedictus en Lucia, met daarin - naar de geest van de tijd - allerhande juridische, godsdienstige, filosofische, geschied- en letterkundige werken in het Nederlands, Frans, Duits, Latijn en 'Griex'. Na de ampele beschrijving van de bezittingen in Beetsterzwaag volgt overigens op 30 maart 1685 nog een inventarisatie van de eigendommen in Leeuwarden.

Wapenbord van Benedictus van Teyens in de kerk te Nuis. Foto door Melle O. Koopmans.

Uit het huwelijk van Benedictus van Teyens en Lucia Fockens (volgorde van 1 en 2 (tweeling) en van 5 en 6 niet duidelijk):

1. Sytske van Teyens, ged. Beetsterzwaag 11-12-1670, begr. Beetsterzwaag.

2. Romelia/Romkjen van Teyens, geb. 11-1670 'in de maent xbris 1670 ter wereld is gekomen', ged. Beetsterzwaag 11-12-1670, overl./begr. Beetsterzwaag 12/19-3-1696, tr. 24-4-1694 Adriaan van/den Besten, overl. 10-5-1737, begr. Beetsterzwaag 16-5-1737.
3. Saco van Teyens, ged. Lions, 22-9-1672.
4. Saco Sicma van Teyens, geb./ged. Beetsterzwaag 8/9-11-1673, overl./begr. Beetsterzwaag 5/8-12-1673.
5. N.N., overl. vóór 23-10-1675, begr. Beetsterzwaag.
6. N.N., overl. vóór 23-10-1675, begr. Beetsterzwaag.³⁹
7. Saco van Teyens, geb./ged. Beetsterzwaag 20/23-6-1675, overl./begr. Beetsterzwaag 19/23-10-1675.
 Hoewel het kind slechts vier maanden oud is geworden, is het toch vereeuwigd: er is een schilderij bewaard gebleven van de hand van de schilder N. Wieringa (zie hieronder).
8. Saco van Teyens de oude, geb./ged. Beetsterzwaag 22-10-1676⁴⁰, mede gecommiteerde staat ten Landsdage, diaken en ouderling van de hervormde kerk te Beetsterzwaag, overl. 16-10-1735, begr. Beetsterzwaag 'op 't choor van de kerk alhier op Beetsterswaegh bij sijne ouderen' 26-10-1735, tr. vóór 12-3-1696 Sytske Jansdr.

Saco van Teyens (geb./overl. 1675). Foto: RKD/Iconografisch Bureau, 's-Gravenhage.

6. Secretaris van Opsterland van 1777 tot 1796:

Benedictus van Teyens, geb./ged. Beetsterzwaag 24/28-10-1736, secretaris van Opsterland (van 1777 tot 1796), ontvanger van de Opsterlandse Veencompagnie (van 1777 tot 1791), lid van het 'Gemeente Bestuur van het district Opsterland', overl. Beetsterzwaag 17-11-1804, zn. van Saco van Teyens, volmacht ten Landsdage, ontvanger van de Opsterlandse Veencompagnie (van 1739 tot 1774), 'administrator en directeur van de Folgera Veenen', ouderling van de hervormde kerk te Beetsterzwaag (1744, 1760, 1766, 1767), en Etta Arnolda van Besten, tr. Beetsterzwaag 26-1-1795 Froukjen Alberts, geb./ged. Ureterp 4-7/6-8-1769, keukenmeid, overl. Beetsterzwaag 30-4-1853, dr. van Albert Alberts en Antje Sybes.

Froukjen Alberts, de voormalige huishoudster van Benedictus van Teyens, komt ook voor met de familienaam 'De Tutela'. Dat gebeurt wanneer het testament van Benedictus van Teyens en Froukjen Alberts de Tutela

geregistreerd wordt voor het Hof van Friesland. Dat testament is opgemaakt op 24 oktober 1804 en geregistreerd op 13 oktober 1806.⁴¹ Benedictus noemt zichzelf in de akte 'mede lid van het Gemeente Bestuur van het district Opsterland'. Het gaat niet goed met hem, want hij blijkt bij de opmaak van die laatste wil 'om ligchaams zwakheid te bed liggende'. Na het overlijden van Benedictus plaatst de familie deze annonce in de Leeuwarder Courant:

'Gisteren avond ongeveer 9 uur, Overleed alhier aan een verval van Kragten, na eene bedlegering van 5 Weken, de WelGeb. Heer Benedictus van Teyens, voorheen secr. en laatst Medelid van het Gemeente Bestuur van Opsterland, etc. In den Ouderdom van 68 jaaren en één maand, nalatende een diep bedroefde Weduwe en 3 jonge kinderen'.⁴²

Uit het huwelijk van Benedictus van Teyens en Froukjen Alberts:

1. Etta Arnolda van Teyens, geb./ged. Beetsterzwaag 13/31-1-1796, overl. Beetsterzwaag 3-2-1862.

Etta Arnolda van Teyens.⁴³

2. Mr. Saco van Teyens, geb./ged. Beetsterzwaag 12-4-/7-5-1797, grietman van Opsterland (van 1835 tot 1851), burgemeester van Opsterland (van 1851 tot 1853), lid der Staten van Friesland, overl. Beetsterzwaag 1-2-1857.⁴⁴
3. Oeno van Teyens, geb./ged. Beetsterzwaag 17-8/16-9-1798, landeigenaar, overl. Beetsterzwaag 3-12-1866.⁴⁵

Met het verscheiden en ten grave dragen van Oeno in december 1866 is het gedaan met de familie Van Teyens. Froukjen Alberts en haar drie kinderen rusten zij aan zij aan de koude kant van de hervormde kerk te Beetsterzwaag

Graven te Beetsterzwaag van Froukje Alberts en haar drie kinderen. Foto door de auteur.

7. Secretaris van Utingeradeel van 1768 tot 1796:

Geen vreemde eend in de bijt, maar wel buiten het eigenlijke rijtje van Opsterland vallend is Tinco van Teyens. Hij is een oudere broer van secretaris nummer 6, Benedictus van Teyens. Vanwege het overeenkomstige ambt lijkt het echter opportuun, om hem hier toch op te voeren.

Tinco van Teyens, geb./ged. Beetsterzwaag 23/26-10-1727, secretaris van Utingeradeel (van 1768 tot 1796), volmacht ten Landdage, overl. Beetsterzwaag 22-6-1808, zn. van Saco van Teyens, volmacht ten Landsdage, ontvanger van de Opsterlandse Veencompagnie (van 1739 tot 1774), 'administrator en directeur van de Folgera Veenen', ouderling van de hervormde kerk te Beetsterzwaag (1744, 1760, 1766, 1767), en Etta Arnolda van Besten.

Tinco van Teyens zegelt op 20 juli 1777 met het alliantiewapen van zijn ouders.⁴⁶ Saco van Teyens en Etta Arnolda van Besten testeren samen op 9 mei 1763.⁴⁷ Op hun testament zijn drie lakzegels bewaard gebleven met het alliantiewapen van het echtpaar Van Teyens-Van Besten.⁴⁸ Het toont een gevierendeeld schild: I. en IV. drie eikels, paalsgewijs geplaatst, aanstotend (Van Teyens). II. op schuinbalk drie ringen (Van Besten). III. drie Moriaanshoofden, aanzierende (Auwema). Het schild is gedekt door een eigenerfdenkroon.

Alliantiewapen (uitvergroot) van het echtpaar Van Teyens-Van Besten. Foto door de auteur.

Wapenbord van Saco van Teyens en Etta Arnolda van Besten in de regentenkamer van de Van Teyens-Fundatie te Beetsterzwaag. Foto door Melle O. Koopmans.

Na het overlijden van Tinco plaatst de familie een advertentie in de Leeuwarder Courant: *'Heden avond om half zes uren, overleed mynen geliefden Broeder, den WelGeboren Heer Tinco van Teijens, in Leven oud Secretaris van Utingeradeel &c., in de Ouderdom van tagtig Jaren en agt Maanden, een eerst langzaam, doch in het laatst sterk toenemend verval van Kragten, maakte een einde aan deszelfs, voor my zo gezellig leven; geve hier van langs dezen*

weg, communicatie aan Vrienden en Bekenden. Beetsterzwaag, den 22 Juny 1808, Hyma van Teyens. Mede uit naam van mijn schoonzuster, de Wed. Teijens, en deszelfs kinderen'.⁴⁹

¹ Zie voor een uitgebreid genealogisch overzicht van Teye Saeckes' voorouders en nageslacht: Woude, N. L. van der, 'Luyden van eren. Voorouders en nageslacht van Saco van Teyens (1601-1650)'. In: *Genealogysk Jierboek 2006*, pp. 7-85. Uiteraard is een omvangrijk notenapparaat opgenomen: pp. 72-85. Overigens gaat het vanaf de oudste broer van Teye Saeckes, Sierck Saeckes geheten, ook om de voorouders van de auteur.

² Informatie afkomstig uit de beschrijving van de post van een secretaris in: *Hedendaagse historie of tegenwoordige staat van Friesland*. Facsimile-uitgave van 1785-89, 4 delen, deel 4, pp. 236-241.

³ Tresoar, Copia in Collectie Gabbema, inv. nr. 213, 81, pp. 13-14. Zie ook: Molen, S.J. van der, *Opsterlân. Skiednis fan in Wâldgritenij*. Leeuwarden, 1977, p. 270. Zou het origineel in Brussel liggen?

⁴ Tresoar, Toegang 325, inv. nr. 457.

⁵ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 59, fol. 7.

⁶ Tresoar, Rechterlijk Archief Harlingen, inv. nr. 124, fol. 174-178.

⁷ Zie: Kooijmans, L., *Vriendschap en de kunst van het overleven in de zeventiende en achttiende eeuw*. Amsterdam, 1997, pp. 16-17 en 340.

⁸ Fragmenten in: *Nederlandsche Leeuw. Maandblad van het koninklijk Nederlandsch genootschap voor geslacht- en wapenkunde*, (1934/1939/1940) en Tresoar, Graftschriften Opsterland. Ook zijn enkele summier genealogische gegevens opgenomen over Van Teyens als bijlage in: Visser, J., *Inventaris van het archief der Opsterlandse Veencompagnie*, pp. 72-73. Zie ook: HSL, Collectie Roorda, 4, p. 139 e.v. en de nadere toegang daarop: Bierma, H. en Blom, G. *Genealogyske neilittenskip en bibliografy van R.S. Roorda*. Leeuwarden, 1984, p. 68: nr. 1260 4 139; 1261 XVIa 400 na p. 311 eigenlijk ongefolieerd. In de eerste vindplaats zijn overigens opmerkelijke inhoudelijke overeenkomsten met de hieronder geciteerde, anonieme "naamlijst" in de Graftschriften Opsterland, zodat die ook van Roorda afkomstig kan zijn.

⁹ *Nederlandsche Leeuw. Maandblad van het koninklijk Nederlandsch genootschap voor geslacht- en wapenkunde*, 1934, kol. 57.

¹⁰ Zonder volledigheid na te streven: alleen al in *Gens Nostra. Maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging 1993*, *Nederlandsche Leeuw. Maandblad van het koninklijk Nederlandsch genootschap voor geslacht- en wapenkunde 1983* en in *Genealogysk Jierboek 1973*, 1982, 1983, 1986, 1988, 1989, 1990, 1992, 1993, 2001, 2002 en 2004 komen "losse" vermeldingen van familieleden Van Teyens voor.

¹¹ De genealogische gegevens zijn afkomstig uit de familiebijbel Van Teyens, geschreven door meerdere generaties. Er zijn mij twee vindplaatsen bekend. Ten eerste: losse bijbelaantekeningen berustende bij de Van Teyens Fundatie. Ik heb deels gebruik gemaakt van een afschrift daarvan, gemaakt door drs. A. Buursma te Groningen (kopie in mijn bezit en uiteraard ben ik hem daarvoor mijn dank verschuldigd) en deels van eigen transcripties van de bijbelfragmenten: Groninger Archieven, T. 618, inv. nrs. 124 en 125. Opnieuw verwijs ik voor een verantwoording naar mijn eerder aangehaalde artikel in: *Genealogysk Jierboek 2006*.

¹² Fockema Andreae, S.J en Meijer, Th. J. (ed.), *Album studiosorum Academiae Franekerensis (1585-1811, 1816-1844): naamlijst der studenten*. Franeker, 1968. Teye staat vermeld op p. 13, met het inschrijfnnummer 13. Overigens is daar ook vermeld dat hij een beurs kreeg ('stip.').

¹³ Tresoar, Rechterlijk Archief Harlingen, inv. nr. 124, fol. 177.

¹⁴ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 60, fol. 5.

¹⁵ Tresoar, Toegang 5, inv. nr. 2523 (ongefolieerd).

¹⁶ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 60, fol. 4, d.d. 18 oktober 1588.

¹⁷ *Histoarysk Sintrum Ljouwert*, Toegang 263, inv. nr. 758, d.d. 1 juli 1619.

¹⁸ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 63, akte 135.

¹⁹ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 11, fol. 212vo.

²⁰ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 64, fol. 24.

²¹ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 108, fol. 247. Vriendelijke mededeling Jan Post te Leeuwarden.

²² Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 107, fol. 428.

²³ Zie voor hen: Oostra, J., Kertiersteat fan Roelof, Wytse en Jolt Jetse Oostra. In: *Genealogysk Jierboek 2004*, pp. 140 en 143.

²⁴ Tresoar, Graftschriften Opsterland, gedateerd 15 augustus 1935 (ongenoemde auteur). In de 'Stamlijst der familie Van Teyens' wordt vermeld, dat Teye Saeckes en Freerickje Hiddinga mogelijk nog een zoon hadden: Siert (sic!) Teyens, die gehuwd was aan Rints Popckendr; zij 'leven nog in 1627'. De bijna-naamsovereenkomst leidt bij die 'Stamlijst' tot al te drieste conclusies, want Siert Teyes is niet inpasbaar in de secretarisfamilie. In de vindplaatsen valt nergens een familieband te ontwaren met de familie Van Teyens en eigenlijk tekent zich een herkomst uit een andere familie af - al is het indirect. Dat zal ik hier uitwerken. De vermelding in de 'Stamlijst' is denkkelijk gebaseerd op deze vindplaats: Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 107, fol. 407, d.d. 9-3-1627: Siert Teyes en Rints Popckedr. proclameren de aankoop van land te Wijnjeterp van Gielt Lamberts. Verder is er nog deze akte: Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 108, fol. 86, d.d. 3-9-1629: Siert Teyes en Rints Popckedr., echtelieden te Wijnjeterp, kopen inboedel, levende have, landen en huismannengereedschap. Verkopers zijn Liebbe en Wijbe Teyes en de zaken zijn afkomstig uit de erfenis van Alck Liebbedr. Niet helemaal duidelijk is, of zij nu de bestemoeder is van de verkoper of van de koper (maar misschien zijn Siert en Liebbe en Wijbe Teyes broers en is er alle reden tot meerduidigheid). Ten slotte is er deze akte: Rechterlijk Archief Opsterland,

inv. nr. 108, fol. 324, d.d. 21-4-1631: Siert Teyes en Rints Popckedr. kopen land aan te Wijnjeterp van Sieger Teyes. Het gaat ook hier om een erfenis van Alck Liebbedr., verkopers bestemoeder. Vriendelijke mededelingen van Jan Post te Leeuwarden. Het heeft er dus alle schijn van, dat Siert Teyes in ieder geval drie broers had: Liebe, Wijbe en Sieger Teyes. Dat moet welhaast de portee zijn, alle beschikbare bronnen wijzen immers een relatie af tussen Siert Teyes en de in deze publicatie besproken familie Van Teyens.

²⁵ Overgenomen uit: *Hedendaagse historie of tegenwoordige staat van Friesland*. Facsimile-uitgave van 1785-89, 4 delen, deel 4, pp. 237-238.

²⁶ Zie voor dit echtpaar en hun (voor)ouders ook: Koopmans, M., Koorstra, A. en Van der Leij, R. (red.), *Frysk Kertiersteateboek*. Leeuwarden, 1996, pp. 422-423.

²⁷ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 63, akte 98. Zie ook: Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 11, fol. 93.

²⁸ Zie voor Nolkje en haar ouders: Tjoelker, W., *De kertiersteat fan Japik Berga* (Weinterp 1885 – De Tynje 1944). In: *Genealogysk Jierboek 2005*, p. 110.

²⁹ De vermelding van het rentmeesterschap 'ten Nieuwenoord' komt voor in: Tresoar, Toegang 14, inv. nr. 7902 en Toegang 14, inv. nr. 7811 en ook in Toegang 325, inv. nr. 455. De additionele gegevens over Anthonius zijn afkomstig uit: *Nederlandsche Leeuw. Maandblad van het koninklijk Nederlandsch genootschap voor geslacht- en wapenkunde*, 1934, kol. 90. Zie ook: Drents Archief, Toegang 0615, inv. nr. 127: Familieaantekeningen van Wouter Anthonissen (= Woltherus Torrenius, de vader van Anthonius Woltheri).

³⁰ Jeltje en Focke ondertrouwen te Boornbergum op 17 oktober 1672.

³¹ Het Huisarchief Coendersborg (Groninger Archieven) meldt, dat Romelia eerst gehuwd was 'aen Rhala'. Dat geldt ook voor Toegang 325, inv. nr. 455 en Toegang 325, inv. nr. 454, tab. XIV: 'Rala, Raedsheer in 't Hof van Friesland'.

³² Groninger Archieven, Toegang 618, inv. nr. 54.

³³ Fockema Andreae, S.J. en Meijer, Th. J. (ed.), *Album studiosorum Academiae Franekerensis (1585-1811, 1816-1844): naamlijst der studenten*. Franeker, 1968, p. 136 (nr. 4451).

³⁴ Ik heb hierbij gebruik gemaakt van het werk van M.H.H. Engels. Zie daartoe:

<http://home.wanadoo.nl/mpaginae/GrieSecr/NmlSecr.htm#Ops>

³⁵ Tresoar, Toegang 345, inv. nr. 219b.

³⁶ Visser, J. (ed.), *Album collegii studiosorum ex gymnasio Leovardiensis (1626-1668)*. Franeker, 1985, p. 179.

³⁷ Tresoar, Toegang 14, inv. nr. 7902, nr. 1, d.d. 4 april 1702.

³⁸ Tresoar, Rechterlijk Archief Opsterland, inv. nr. 98, fol. 81-146.

³⁹ Uit de familiebijbelaantekeningen van Benedictus blijkt het bestaan van deze twee kinderen (hier 5 en 6). Hij schrijft namelijk, bij de aantekening van de gegevens van zijn zoon Saco in 1675, dat het kind begraven werd in "schoonolders kelder" (lees: Fockens) "gelijck alle ons andere vijf lieve schaepies". Eén van die vijf kinderen is ongetwijfeld Sijdske, die geboren is in november 1670. Een tweede kind is Saco Sicma, die geboren en overleden is in 1673. Een derde kind is een jongetje, Saco Sic(ke)ma van Teyens. Er bestaat een vermelding van een doop te Hijlaard, in de vlucht, van een jongetje met die naam. Uit nader onderzoek blijkt overigens, dat het kind niet te Hijlaard, maar te Lions is gedoopt. Dat van die vlucht zal dan wel weer kunnen kloppen, in het rampjaar 1672, want die gebeurtenissen gingen zeker niet onopgemerkt aan Opsterland voorbij. Kort en goed: er moeten dus uit het huwelijk van Benedictus en Lucia nog twee andere vroegtijdig gestorven kinderen geweest zijn.

⁴⁰ Tresoar, Toegang 14, inv. nr. 8463: Saco is geboren in oktober 1676.

⁴¹ Tresoar, Hof van Friesland, band EEE 12, p. 101.

⁴² Leeuwarder Courant, d.d. 21/24 november 1804.

⁴³ Met vriendelijke dank aan de heer E. Huisman te Beetsterzwaag.

⁴⁴ Er is sprake van zelfdoding. Zie: Huisman, E., *Een kilometer adellijke huizen in Beetsterzwaag*. Monument van de maand, jaargang 1, deel 6, Leeuwarden, 1995, p. 38.

⁴⁵ Lidmatenlijst Beetsterzwaag: geboren 7 augustus 1798.

⁴⁶ Zie: Tresoar, Leeszaalbibliotheek 192 (op alfabet).

⁴⁷ Groninger Archieven, Toegang 618, inv. nr. 79.

⁴⁸ Groninger Archieven, Toegang 618, (o.a.) inv. nrs. 79 en 80.

⁴⁹ Leeuwarder Courant, d.d. 29 juni en 2 juli 1808.